

.....

קהילתיות ככלי להתמודדות מקומית בעת המשבר

.....

איך קהילתיות יכולה לסייע בהתמודדות
עם משבר הקורונה?

ערכת היערכות ועבודה | אפריל 2020

הרעיון הגדול

משבר הקורונה מוכיח יותר מתמיד את
החשיבות של קהילה קרובה, חזקה
ותומכת

מקור המידע

הערכה שבידיכם מתבססת על עבודת ידע שנערכה בזמן קצר לאור צורך שזיהינו במסגרת משבר הקורונה ומבוססת על ראיונות, איסוף פרקטיקות מתחום הקהילה, ממסמכי ידע ברשת וכן מתוך מסמכים של תנועת אור ולב אחד.

מטרה

הערכה נועדה להציע תפיסה ופרקטיקות בתחום הקהילה ולהוות מפת הדרכים והעזרה הראשונה לוועדי שכונות, ועדי בתים, לשירות רשויות, ארגונים בתחום הקהילה, אנשי שלטון מקומי, וארגוני הפעלת מתנדבים אשר רוצים לחזק ולבנות קהילות תומכות בזמן משבר הקורונה.

אתגר הקורונה: בידוד וריחוק מול צרכים בוערים

מצד אחד, הציבור נדרש לשמור על כללי בידוד, ריחוק וסגר. מצד שני, התנאים הללו לצד המצוקות הכלכליות והבריאותיות יוצרים צרכים חדשים, בוערים, שדורשים פתרונות מיידיים והתאמה יומיומית של החיים למשבר.

הפתרון: פתרונות מקומיים

פתרונות מקומיים הם פרקטיים ויעילים. הם שמים במרכז את היכולות והמשאבים שקיימים במרחב המידי – בבניין, ברחוב ובשכונה. האנשים הקרובים ביותר פיזית מתגייסים כדי לפתור בעיות בוערות ולסייע בחיבור לרשויות, חדרי מצב וארגונים רלבנטיים.

עקרונות תפיסת הקהילתיות המקומית

1

קירבה פיזית חיונית
בתנאי חירום וסגר:
למשל איסוף תרופות
עבור שכן קשיש או
סיוע בקניות עבור
מישהי ללא נגישות

2

צרכים משותפים:
תושבי שכונה חולקים
צרכים ואינטרסים כמו
טיפול בתשתיות מול
העירייה או מציאת
פתרונות לשכונה. יש
להם ידע מדויק על
הצרכים שלהם ולכן
יכולת למצוא את
הפתרונות המתאימים

3

משאבים משותפים:
לכל בניין ושכונה יש
משאבים שיכולים
לשרת אותם, גם
בחירום, כמו קבוצת
פייסבוק שכונתית,
וואטסאפ של הבניין
או כיכר שניתן
להשמיע בה מוזיקה
לרווחת השכנים

עקרונות תפיסת הקהילתיות המקומית

4

לכולם יש מה להציע:

כל שכן ותושבת
יכולים ליזום פעילות
בקהילה, בנושאי
חירום או פנאי. לכל
אחד ואחת יש יתרון
ויכולות בתחום אחר.

5

העצמה:

עשייה קהילתית
מעצימה את
התושבים הפעילים,
מגבירה את תחושת
הרלוונטיות והחיוניות
 שלהם במהלך
המשבר - ולאחריו

6

חיזוק הקשרים:

סיוע הדדי בקהילה
בעת משבר מחזק
את הקשרים הבין-
אישיים והוא תשתית
לחוסן של השכונה גם
בתקופה שלאחר
המשבר

עקרונות עבודה:

הקמת קהילה חדשה (Bottom up)

- **מיפוי הקהילה:** יצירת בסיס נתונים שכולל את התושבים, מקום המגורים ופרטים רלבנטיים נוספים.
- מיפוי שכנים שאין להם תמיכה ועורך – למשל שאינם דוברים עברית או אינם מחוברים לטכנולוגיה. צריך לחשוב על הדרך המתאימה לגייס אותם ולמפות את צרכיהם.
- **מיפוי צרכים:** מיפוי הצרכים הפיזיים (למשל, עזרה באיסוף תרופות או בקניות), החברתיים (קשישים בודדים), המנטליים (משפחה שחלק חולה ומאושפזת), הכלכליים (משפחות שזקוקות לסלי מזון) וכו'.
- המיפוי יתייחס לצרכים המגוונים של כולם.
- ניתן לתעד את הצרכים באמצעות טפסים אלקטרוניים לצורך מעקב ובקרה.

מיפוי נכסים:

- מהם הנכסים הפיזיים (מקלט, גנרטור, כיכר), התקשורתיים (קבוצת וואטסאפ), הארגוניים (ועד שכונה שהיה פעיל במאבק בעבר) ונכסים נוספים שעומדים לרשות הקהילה כעת.

מיפוי וגיוס פעילים:

- מי הם הפעילים, הדמויות הציבוריים והשכנים שיוכלו להתגייס ולסייע להתארגנות הקהילתית.
- למשל ועד בניין חזק, דמות דתית דומיננטית, בעלי עסק מוכר באזור, איש ציבור בהווה או בעבר.

הקמת תשתיות

תקשורת:

- פלטפורמות לשיתוף במידע וגיוס פעילים.
- כדאי לבחור בתשתית קיימת או בכזו שלתושבים יהיה קל לאמץ\ כמו קבוצות וואטסאפ, פייסבוק או טלגרם. יש גם אפליקציות ייעודיות להתנדבות (ראו בהמשך פירוט על טכנולוגיות ככלי לניהול קהילות ומתנדבים).

קידום יוזמות:

- על פי מיפוי הצרכים, המשאבים והקהל, יש לקדם יוזמות שעונות על צרכי התושבים לפי קבוצות – ילדים, קשישים, חולים וכו'.
- ניתן למנות אחראים לכל נושא ותחום מתוך מיפוי הפעילים.
- זאת, כמובן, לצד מענה מיידי לצרכים בוערים.

התנדבות:

- ריכוז קבוצות מתנדבים לפי הכישורים שלהם והתאמה לצרכי הקהילה.
- חיבור בין המתנדבים מהקהילה לבין ארגוני מתנדבים ברשות.

התייעצות, שיתוף ותקשורת

- כדאי שהפעילות המקומית תהיה מתואמת עם חדר מצב, מוקד חירום יישובי וארגונים רלבנטיים נוספים.
- כדאי לשתף קהילות נוספות בידע ובניסיון שנצבר וללמוד מהן.
- כשעושים טועים, ולכן כדאי לאמץ מנגנון ללמידה מהירה מטעויות.
- כדי ליצור ודאות, להגביר את האפקטיביות, תחושת האמון וההצלחה, כדאי ליצור מנגנון עדכון ודיווח שוטף לקהילה, לפי עיקרון "קרה, קורה יקרה" (מה קרה, מה קורה עכשיו ומה יקרה בזמן הקרוב)

עקרונות עבודה:

הקמת קהילה ביוזמת הרשות (Top down)

קהילה יכולה להיווצר גם ביוזמת הרשות. יש לרשות מספר תפקידים בעידוד קהילתיות:

עידוד הנהגה
שכונתית, הקצאת
משאבים ומתן
מידע ונתונים

עידוד בעלי
תפקידים לקיים
שיח בלתי אמצעי
עם תושבי השכונה

בניית חדר מצב
על בסיס משאבים
קיימים

מיפוי והנגשת
הנכסים הרשותיים
(פיזיים, חברתיים,
אנושיים וארגוניים)

קמפיינים לעידוד
התנדבות

עידוד שיתופי
פעולה ברשות בין
קהילות וארגונים
כדי לעודד למידה
הדדית

קשב ומענה
לצרכים שעולים
מפורומים
שכונתיים

איך טכנולוגיה יכולה לסייע בניהול קהילות?

יש שתי גישות לניהול קהילה ומתנדבים:

ניהול מרכזי

- כל הצרכים, המתנדבים, והיוזמות מנוהלים על ידי פונקציה מרכזית, אדם או קבוצה. בניהול כזה צריך מערכת לניהול וחלוקת המשימות כמו Monday\Trello
- יכול להתבצע על ידי פורטל קהילה שמציג ומנהל את הפעילות, ניהול משימות ב-google sheets ואיסוף מידע באמצעות google forms.
- אפשרות נוספת היא שימוש במערכת לניהול מתנדבים ומשימות כמו Tribu או פורטל מתנדבים.

ניהול מבוזר

- הקהילה מנהלת את עצמה ללא פונקציית ניהול מרכזי (או מועטת בלבד). טכנולוגיות כמו coing.com או communit מאפשרות לקהילה לנהל את עצמה, ולתושבים להצטרף במישרין ליוזמות ספציפיות.
- המתנדב בוחר לאיזו קבוצת וואטסאפ להתנדב ומודיע כשהוא לוקח על עצמו משימה.
- google docs ו-google sheets שפתוחים לכולם מאפשרים לכל אחד לעדכן הירתמות למשימה. מתאים במיוחד לקהילות קטנות (כמו בניינים).

- בכל אחת מהגישות' אמצעי התקשורת הוא קריטי. טכנולוגיות כמו וואטסאפ וטלגרם מאפשרות תקשורת רצופה.
- צריך להיזהר מהצפת הודעות.
- כדאי לשקול קבוצות פתוחות וסגורות, קבוצות לדיונים וקבוצות להודעות.
- אם לקהילה יש קבוצת פייסבוק, השימוש בפייסבוק מסננר הוא אפשרות טובה ליצירת דיונים והעברת מסרים.
- בני הנוער מעדיפים שימוש באינסטגרם על פני פייסבוק.

מידע שחשוב לקבל ולהזין למערכות המידע באופן שוטף:

- כמות, מיקום ופילוח הצרכים העולים מהתושבים (קניות, תרופות, תיקונים בבית, תמיכה נפשית וכדו').
- כמות התושבים, המתנדבים, הנכסים והיכולות.
- נקודות ההשקה וצורות התקשורת עם המוקד היישובי ורכזי ההתנדבות העירוניים.
- בקהילות והתארגנויות גדולות יותר, חשוב גם להזין:
  - נכסים קהילתיים עירוניים כמו מרכז קהילתי, תנועות נוער, מכינות וכו'.
  - פרקטיקות שמיושמות כמענים (הצלחות וכישלונות).
  - מידע כמותי ואיכותי שכדאי לנייד בין קהילות.
  - ארגונים והתערבויות פעילים בקהילה.

איך ממפים צרכים ונכסים?

המיפוי הוא כלי בסיסי להתמצאות ולזיהוי הצרכים והנכסים הקהילתיים. באמצעותם ניתן לקבל החלטות. ישנם כמה עקרונות למיפוי צרכים ונכסים:

1

הגדרת מטרת המיפוי
מה המידע הנחוץ כדי לקבל החלטות, ואילו שאלות צריכות להישאל כדי להשיג את המידע הזה

2

שיתוף והובלה של התושבים
מומלץ לשתף את התושבים ולעודד אותם להוביל את התהליך. ככל שהמשתתפים מגוונים יותר כך המיפוי משמעותי יותר

3

מיפוי כאירוע מתמשך
אחרי מיפוי ראשוני ייתכן שיהיה צורך לבצע מיפוי נוסף שיעמיק בנושא מסוים

4

שיתוף המידע
הקהילה תדע להציג את הצרכים והנכסים שלה בצורה מדויקת יותר מהמוסדות והרשויות

תחומים שניתן למפות:

מיפוי חברתי
הבנת המבנה
החברתי בעיר –
נציגי מועצה, ועדי
שכונות, קבוצות
פעילים ומתנדבים,
בעלי עסקים, אנשים
חינוך, קהילות דתות
ואמצעי התקשורת
של הקהילות. מהו
טיב היחסים
בקהילות, עוצמת
היחסים ואמצעי
התקשורת?

יכולות חברי הקהילה
מה הכישורים
והמיומנויות של חברי
הקהילה? למשל
מורים, עובדים
סוציאליים,
אחים/אחיות שיוכלו
לסייע בבדיקות
קורונה ביתיות

מיפוי ארגונים
פירוט הארגונים
שפעילים בשכונה, כמו
מרכז קהילתי, תנועות
נוער, ארגוני סיוע וכו'.
מהי התרבות
הארגונית, בשכונה,
האם יש מבנה קבלת
החלטות?

מיפוי פיזי וגיאוגרפי
מה הנכסים והצרכים
הפיזיים של
הקהילה? משאבים
פיזיים, תשתיות
מוניציפליות, בתי
מרקחת, סופר-
מרקטים, בנקים, בתי
חולים, מבנים שיוכלו
לאכלס מבודדים וכו'

עקרונות לניהול מתנדבים בחירום

העקרונות האלו מסייעים להתארגנויות מתנדבים ומותאמים לחדרי מצב ולעבודה בחירום. על כל שכונה לבצע את ההתאמות לצרכיה ולמאפייני הקהילה והמתנדבים שלה:

- **חלוקת מתנדבים למשימות על פי הצרכים:** יצירת הזדמנויות למפגשים קבועים ומתמשכים המאפשרים להביא את הייחודיות של חברי וחברות הקהילה. אם ניתן, לשייך מתנדבים למשימות באופן קבוע.
- **מענה טלפוני בכל שעות היממה** לרישום מתנדבים ולמענה לשאלות מהשטח.
- **ביצוע הכשרות קצרות** למתנדבים לתפקידים ספציפיים עם הגורם המפעיל בשטח.
- **שמירה על קשר ישיר עם הגורמים המפעילים בשטח** כדי לקבל תמונת מצב, כולל שיבוץ מתנדבים, מצבם הנפשי, שביעות רצונם וכו'.
- **במידה ויש פערים בניהול המתנדבים בשטח**, יש להשלים אותם באמצעות מתנדבים מובילים או פעילים אחרים.
- **זיהוי קבוצות מתנדבים אשר זקוקות להכוונה** ומתן מענה מתאים.
- **פנייה בעת הצורך למתנדבים מקצועיים** מתוך מאגר מתנדבים מוכן מראש.

בהצלחה